

A szerkesztett, több felől összeállított előadások akkor voltak a legjobbak, amikor nemes, irodalmi anyag megvalósításához érkeztek.

Örvendetes volt látni sok előadásban a díszletek, kellékek, jelmezek ötletes, szellemes használatát. Láthatóan segítették a gyerekeket színpadi munkájukban. Sok kreatív megoldást láttunk: mi mindent ki lehet fejezni egy kék szalaggal, lehet derékon dísz, lehet fejkendő, tánchoz szalag, patakot jelző víz. A pedagógusok láthatóan sokat dolgoztak a kifejező színpadi mozgással, térszervezéssel, koreográfiával. Kifejezőek voltak, nem üresjáratok, „a cselekvényt illesztették a szóhoz”.

Kedves Barátaim!

Kazinczy-év van, kétszázötven éve született nyelvünk megújítója. Ezt írja egyik epigrammájában:

Szólj, s ki vagy, elmondom. – Ne tovább! ismerlek egészen.

Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.

Íz, szín, tűz vagyon a borban, ha hegyaljai termés:

Íz, csín, tűz vagyon a versben, ha mesteri mív.

(Kazinczy Ferenc: Írói érdem)

Lépünk vissza a színház világába! Egy előadás akkor jó, akkor sikeres, élvezetes játszónak és közönségnek egyaránt, sajátos íze akkor van, ha különféle karakterek egyénien, tüsszel, azaz átéléssel vesznek részt a játékban. Nekem tetszettek azok az előadások, amelyekben a felsőbb osztályosok, kamaszok, saját problémáikat vitték színre. Ezek az előadások értékes pedagógiai munkát feltételeznek, hiszen a próbák során beszélgetésekből, a pedagógus és a gyerekek bizalmas, őszinte kapcsolatából áll össze az előadás.

Az értékelők nevében elmondhatom, köszönjük, hogy meghallgattak bennünket, sok jó szándékú vélemény és termékeny vita hangzott el. Azt hiszem, nem kell mondanom, milyen nagy a felelősségünk: milyen ifjúságot, milyen jövő nemzedéket, nemzetet nevelünk. Hiszem, hogy a kultúra mostani mélyrepülése után el kell következnie annak a korszaknak, amely megfelelően értékeli a humán műveltséget, és azok, akik ezt tudni fogják, nagy értéket képviselnek majd. Meggyőződésem, nem az a Magyarország van, amely a médiákban megjelenik, nem tragédiákkal, balesetekkel, botrányokkal teli, hanem van egy Magyarország, amelyben a nehézségek ellenére mindenki teszi a dolgát: az orvos gyógyít, a kertész fát ültet és a pedagógus tanít.

Nekem foglalkozásomnál és hivatásomnál fogva feladatom a szép magyar beszéd művelése. Mindenhol ömlik ránk a magyartalan, rossz hangsúlyozású beszéd. Hadd hívjam fel a pedagógusok figyelmét arra, amit Montágh Imre tanár úr mondott: „Beszédünk pallérozásán nem munkálkodhatunk eleget.”

Végezetül: örvendetes az a tény, hogy a szülők milyen áldozatot vállalnak azért, hogy gyermekeik itt megjelenhetnek. Sok esetben vállalták az oktatás, a ruhák, a kellékek költségeit. Ha hazamentek, köszönjétek meg szüleiteknek! És most tapsoljuk meg a szülőket! Tapsoljuk meg a tanárainkat is, köszönjük meg a drámapedagógusok áldozatos és eredményes munkáját! És köszönjük a Drámapedagógiai Társaság szervező munkáját is.

„Nemcsak feladat, hivatás is!”

Szörványszínjátzó jubileum Nagyenyeden, 2009. május 8-10.

Bakó Botond¹²

A „játék... királyi út nemcsak a fejlődés megismerésében, hanem a fejlesztés megszépítésében is.”
Huizinga, 1944

Dr. Demény Piroska egyik nagyszerű, a [nagyenyedi] Kollégium falain messze túlmutató kezdeményezése, hogy tíz éve kitalálta és elindította a szörványszínjátzást. Nem csoda, hogy ötlete termékeny talajra talált. „Nyelvében él a nemzet”, és Széchenyi időtálló gondolatához hozzátartozik, hogy a nemzet szörvány része idegen nyelvek szorításában is megpróbál úgy élni, hogy ragaszkodik ősi nyelvéhez. A kitartó főszervező, aki a nehéz pillanatokban is megőrizte mosolyát, Ratkó József szavaival toborozta évente az érdeklődőket: „Mindenhez van jogom, / hát játszom. / Föntről gyerekeknek, lenről / embernek látszom.” Az üzenet célba talált és mind többen jöttek az ősi iskolába „játszani”.

¹² Bakó Botond írása megjelent a kolozsvári *Szabadság* c. lap 2009. május 13-i számában, illetve a Diaszpóra Alapítvány weboldalán is (www.diaszporaalapitvany.ro).

Egy évtized története: Vita Zsigmond enyedi író szerint már 1676-ban (Apafi fejedelem korában) színi előadást tartottak a Kollégiumban. 1999-ben, főleg Fehér megyéből, kis létszámú csapatok, játszó kedvű tanulókkal felújították az ősi hagyományt. Ők voltak az első fecskék. 2004-ben két igen lelkes és hozzáértő anyaországi drámapedagógus személyében Kovács Éva és Kis Tibor Fótról, komoly szakmai támogatókra talált az enyedi diákszínház. 2005-ben már tizenegy részvevő csapat mutatkozott be. 2006-ban, megjelent egy másik kedves támogató, Szabó Anikó, régizene-szakértő Kolozsvárról. Ekkor tizenegy iskola, tizenhat csoportja lépett fel a kollégiumi színpadra, köztük először a kiemelkedő testvériskolai kapcsolat képviselői, Soltvadkertről. Ugyanebben az évben Kötő József, enyedi vendiák, akkori államtitkár, az erdélyi színház kiemelkedő tudója, ezekkel a szavakkal lépett be az ünnepélyes megnyitóra: „a magyar színház otthonába jöttem”. 2008-tól az enyedi szórványszínházat a Tanügyminisztérium hivatalosan is elismert rendezvényei sorába emelte.

A jubileum éve (2009): Tíz éve együtt éljük át a gyermeki játszókedv és anyanyelvünk varázslatos pillanatait. Egy évtized alatt több mint 2000 gyermek (65 település diákjai) látogatta meg iskolánkat – mondja Demény Piroska bevezetőjében –, és kóstoltak bele e nagy múltú intézmény életébe, ismerkedtek meg Bethlen Gábor fejedelmünk szellemi hagyatékával.

A 16 jelentkezőből idén 15 csapat jött el, kb. 300 „játszó emberkével”, pl. Fótról is, akik két vezetőjükkel a szakmai fejlődés lehetőségeit, mintáit mutatták be.

A statisztika önmagáért beszél, de van itt valami, amit nem lehet számokkal kifejezni. A törekvések! Főleg a felkészítő tanárok következetes munkája révén az utóbbi időben sokat fejlődött, tisztult a beszéd, alakult a játék, a stílus.

Valaki „egyszemélyes motornak” nevezte az enyedi diákszínház mozgalom XXI. századi reneszánsza kapcsán, de Piroska ezt finoman elhárítja. Több személyes vállalkozás ez, amelyben nagyon sokan segítettek, támogattak, bíztattak a nehéz pillanatokban is, például Szócs Ildikó igazgató, aki most nem lehetett jelen soltvadkeri kiszállása miatt, áldásos tevékenységnek nevezte a szórványszínházat.

Fájdalommal vesszük tudomást, hogy Piroska tanárként elhagy bennünket, de ezentúl is számíthatunk részvételére, akár aktív szervezőként is. A csapattársak, Kónya Mária, Turzai Melán aligazgatók, Gáspár Katalin, Szabó Márta tanárnők, Sándor Előd, Krizsbai Jenő történészek és sokan mások rendszeresen segítettek. Az ő feladatuk, hogy jövőre folytassák a már kitaposott úton a régi hagyományt, mert ezt, nagyon sokan elvárják.

Ma még azonban tart a jubileumi bemutatkozás, amelyen ott vannak a hűségesek, például a magyarlapádi hagyományörző műsorukkal (felkészítő tanár: Szilágyi Erzsébet), a szebeniek *Kőműves Kelemenné*-balladájukkal (f. t.: Benedek Edit), az igazfalviak *Igaz Anna lakodalmával* (f. t.: Jantó Ibolya), a medgyesiek *Az önző óriással* (f. t.: Kórodi Ildikó, Iszlai László), de mellettük megjelentek az újabbak, a meszebről jöttek, bihariak, beszterceiek, szászrégeniek. Velük jelentősen bővült a kör és színesedett a bemutató paletta. A szindarabok megválasztása is fokozott igényességet mutatott, Benedek Elek *A hétszépességű királykisasszonyától* egészen Oscar Wilde *Az önző óriás* című darabjáig volt itt minden, ami elgyönyörködtette a közönséget. A szombati késő esti elemzés is a fejlődést mutatta, a színvonal emelkedését, és azt a tapasztalatot, hogy a hibáinkból tanulunk a legtöbbet. A két kitűnő főtáncos már nemcsak tanácsokat adott, hanem méltó erdélyi vitapartnerei is akadtak. Mindez azt jelzi, hogy a „termés” tíz év alatt beérett Nagyenyeden.¹³

Befejezés sok tapssal: A vasárnap reggeli záró találkozás méltó volt a jubileumhoz. Demény Piroska szerint a „játszó emberek országában” egyedüli fizetőeszköz a taps. A tiszta szívből jövő tapstól és nevetéstől zengett az Órhegy alja, és beleremegtek az „üveghegyek” is... a sok csoda a hitetleneket is meggyőzte és a bizakodóknak újabb erőt adott. Kell-e ennél több? A csapatok a kialakult hagyománynak megfelelően mind díjazottak lettek, oklevelet és szerény ajándékot kaptak. Éltek az alternatív lehetőségekkel, történelmi sétát tettek a városban (Kónya Mária vezetésével), megnézték a Természettudományi Múzeumot és ismerkedtek az iskolával. A kézműves foglalkozásokon és a személyiségfejlesztő játékokban a kolozsvári és a nagyenyedi tanítóképzős hallgatók, a nagyenyedi diákok is aktívan segítettek. A tornakertben a tábor-tűz mellett, hangulatos énekszó hangzott.

Nem feledkezhetünk meg a támogatókról sem, akik nélkül nem valósulhatott volna meg a jubileum. A Caritas Alapítvány, a Bethlen Gábor Alapítvány, a Magyar Drámapedagógiai Társaság és a Nemzeti Civil Alapprogram, a dévai Corvin nyomda, a torockószentgyörgyi (Szakács Márta és Nimród), a ma-

¹³ A romániai magyar színházszókat a kaplonyi Fényi István Általános Iskola csoportja képviselte a XVIII. Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Találkozó gálaműsorán, Debrecenben a *Felnőttél, vagy ott van mélyen a szívedben* című előadásával. Csoportvezető-rendező: Lászlóffy Csaba

gyarlapádi (Sipos Ferenc) tejfeldolgozó üzemek értékes adományai, a nagyenyediek V-VIII. osztályos közössége. Ők is megérdemelték a tapsot.

Epilógus: A szórványszínházi szervezése az iskola életének egy kis szelete, de egy nagy kísérlet az összefogásra, a megmaradásra, amit sokan elkülönülésnek vélnék. De lehet-e ezt másképpen csinálni? A gyermekszínházi nagy csapata csak egy töredéke a szórványgyerekseregnek. Játékuk egy múltó pillanatot, de elszórja a közönség sorai között a „kincset,” amit megtermett. A főtí Kis Tibor és Kovács Éva biztató búcsúszavai szerint „nemcsak feladat, hivatás is” – valóban tovább kell csinálni, és nem szabad feladni.

Mesevilág Léván

Kaposi László

Gyermek báb- és színházi csoportok fesztiválja (Léva, Druzsba Művelődési Ház, 2009. május 7.)

A határon túli magyar gyermekszínházi minőségét visszajelezni szakmai vendégként, zsűritagként nem lehet másként, mint a magyarországi színvonalhoz való viszonyításban. Tudva, persze, hogy ez a „mérés” igazságtalan, de mégsem kerülhető meg. Akkor sem volt megkerülhető a viszonyítás, amikor bizonyos tekintetben éppen jobb volt a külhoni magyar színházi, mint a hazai. Volt ilyen helyzet is: akkor rendre meg kellett állapítani, hogy lám-lám, kisebb területről mennyi minőségi munka érkezett, mennyivel több, mint itthon bármelyik megyéből...

Most nem ezt a helyzetet éljük: a határon túli magyar területek színházi jelenleg nem éri el a hazai csúcspontokat. De az átlag (és ez a fontos!) ott van, ahol a hazai.

Vagyis az átlagra nem lehet panasz: nézhető, vállalható, nem gyerek- és nem művészetellenes munkák születnek –, kevés érdekességgel, kevés izgalommal. Nincsenek erős produkciók, kiemelendő, felmutatandó pozitív értékek, olyanok, amelyek viszonyítási és tájékozódási pontot jelentenek a következő évekre is – és ez nem jó. Szakmai vendégként a jól szervezett – láthatóan minden elemében bejáratott, és ez is fontos: emberszabású, gyerekhez méltó – program egyes előadásainak megtekintése során nem is jelentett gondot számomra más, mint az, hogy a Dunamenti Tavasz nevű, ismert, nagy hagyományokra visszatekintő gyermekművészeti szemlére is javasolni kellett egy előadást. És melyik legyen az? Nem volt kiemelkedő, amelyik ezt egyértelműen, magyarázat nélkül megérdemelte volna.

A rendezvény remek koncepciója együtt kezeli a megjelenítéses művészetek köréből a gyermekek színházi játékaival: és ez jó. Egyes előadások esetében amúgy is nehéz lenne megmondani, hogy a két terület közül melyikhez tartoznak inkább, de a lényeg nem itt, hanem az eszköztudásban van. Arra hívják fel a figyelmet egy zömében színházi előadásokat felmutató programban a bábosok, hogy vannak a teatralitásnak olyan tartományai, amelyek nem lehetnek idegenek a színházi gyerekek és csoportvezetők számára.

A lévai rendezvénye a határon túli magyar gyermekműveltség egyik gyöngyszeme: a szervezés egyes elemei is jó lenne, ha meghonosodnának a hazai, többnyire felmenő rendszerű művészeti fesztiválokon. Példának okáért ilyen az, hogy név szerint köszöntik a rendezvény elején az egyes csoportokat, rögtön tapsot is kapnak, alanyi jogon, tenniük sem kell még érte, és így is válnak el tőlük. A szervezési munka orosz-lánrészét a helyi, Juhász Gyuláról elnevezett magyar tannyelvű általános iskola munkatársai vállalták magukra. (Fontosnak tartjuk a rendezvény későbbi hazai támogatását!)

A rendezvény megnyitóját a szervezői-házigazdai feladatokat ellátó – egyébként kiváló oktatási intézmény – vezetője mondja: a szép szó és a játék ünnepe kíván lenni a Mesevilág Fesztivál programja. Sok a szakmai vendég, országos és még annál is szélesebb a figyelem: az összes csoport mellett persze őket is bemutatják. Teli a színházterem(!), a résztvevők azt éreztetik, hogy sokan kíváncsiak rájuk – ez is jelentőséget ad a napnak.

A házigazdák Skacok nevű csoportjának előadását javasolta végül az erre hivatott alkalmi testület a továbbjutásra: kitűnő élő zenét és szép jelmezeket használó, előadását színes képekben fogalmazó kezdő csoport és rendezője, Lészko Katalin számára a legnagyobb próbatételt a meglehetősen színpadellenes epikus anyaggal való közdelem jelentette. Az értékelők döntésükkel további birkózásra ítélték a rokon-szenves társaságot: a dramatizálási küzdelmeiket folytathatják a szlovákiai magyar nyelvű gyermekszínházi és bábosok hagyományos, dunaszerdahelyi fesztiváljáig.